

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ МІЖКУЛЬТУРНОЇ КОМУНІКАЦІЇ У СОЦІОЛОГІЧНОМУ АСПЕКТІ

Анотація. У статті розглядається проблема взаємодії представників різних країн та культур. Висвітлено проблеми міжкультурної комунікації в соціологічному аспекті.

Abstract. In the article considered the problem of interaction between representatives of different countries and cultures. Covered the problems of intercultural communication in the sociological aspect.

Ключові слова: культура, соціокультурний аналіз, міжкультурна комунікація, глобалізація, міжкультурна взаємодія.

Key words: culture, socio-cultural analysis, intercultural communication, globalization, intercultural interaction.

На початку ХХ століття в економічному, освітньому та національному складі багатьох країн світу відбулися суттєві зміни, які передбачають щоденні контакти представників різних культур, зокрема розвивається сфера освіти та туризму, посилюються міграційні процеси, набувають поширення міжетнічні шлюби тощо. Розширення взаємодії країн, культур, народів, етносів окреслює питання про культурну своєрідність і відмінність, оскільки зі збільшенням міждержавних та міжкультурних взаємодій зростає важливість у визначенні культурних особливостей народів, поважати їх та знаходити «спільну мову». Відтак, без знання традицій, особливостей менталітету, цінностей та норм ділових партнерів спілкування ускладнюється, і саме тому до питань міжкультурної комунікації звертаються в період, коли глобалізація набирає швидких темпів.

Поняття «міжкультурна комунікація», «культура міжнаціонального спілкування», «міжетнічна культурна комунікація» у науковій літературі почали вживатись з початку 80-х років ХХ століття. Так, аналіз загальних проблем спілкування і сприйняття людиною людини знаходимо у роботах М. Бахтіна, А. Гуревича, І. Попової, В. Хмелька, В. Ядова і багатьох інших дослідників, які визначили різні фактори, що впливають на процес спілкування та його результати. Культура як фактор ціннісно-нормативної регуляції спілкування і поведінки досліджено в роботах В. Бакірова, Ю. Давидова, О. Здравомислова, В. Межуєва, Н. Победи, Є. Подольської, А. Ручки, В. Тугаринова, О. Уледова та інших. Різні аспекти міжкультурної комунікації висвітлено в дослідженнях Н. Автономової, В. Біблера, П. Гайденка, Л. Іоніна, Н. Лисиці, А. Паніна, В. Шкоди та інших [2, с. 175].

Дослідник Е. Холл розвиваючи ідеї про взаємозв'язок культури і комунікації стверджував, що «...люди повинні навчатись переходити за межі культури і адаптувати її до епохи та до свого власного біологічного організму» [6], тобто будь-якій особистості необхідний досвід інших культур так само, як кожна культура «для того, щоб вижити, потребує взаємодії з іншими культурами» [6].

Він першим запропонував визнати та зробити міжкультурну комунікацію не тільки предметом наукових досліджень, але й навчальною дисципліною.

Соціологічний підхід у дослідженні окресленого питання дозволяє зрозуміти суспільство як систему комунікативних зв'язків крізь призму потреб і інтересів людини з урахуванням специфічних національних, етнічних особливостей і ціннісних орієнтацій.

Австрійський філософ і логік Л. Вітгенштейн проблематику мовленнєвої комунікації розкриває крізь характер впливу соціокультурних чинників на процес комунікації та соціокультурну зумовленість вербальних та невербальних комунікаційних засобів і виділяє наступні аспекти:

- 1) соціологічний (вивчаються соціальні, етнічні та інші чинники);
- 2) лінгвістичний (досліджуються вербальні та невербальні засоби комунікації, мовні стилі, способи підвищення ефективності міжкультурного спілкування);
- 3) комунікативний (аналізуються комунікативні навички та вміння, управління конфліктами, розвиток міжгрупових зв'язків);
- 4) культурологічний (визначаються досягнення цивілізації, аналізуються традиції, твори мистецтва, стиль життя);
- 5) етичний (акцент на моральних нормах, нормах поведінки, міжособистісного спілкування, мовленнєвого етикету тощо);
- 6) психологічний (розглядається психологічна реакція людей в умовах спілкування з представниками інших держав і етносів);
- 7) професійно-прикладний (окреслюються сфери застосування знань з міжкультурної комунікації) [3, с. 98].

Аналіз досліджень комунікативних процесів показує, що і відношення між культурами можуть бути різними, а саме:

- а) утилітарне ставлення однієї культури до іншої;
- б) неприйняття однієї культури іншою;
- в) взаємодія культур між собою як рівноцінними суб'єктами.

Саме третій тип відношень у науковому просторі, визначають як міжкультурний діалог [5, с. 59].

У процесі комунікації причинами непорозуміння з представниками інших культур часто бувають помилки атрибуції, зокрема незнання культурних особливостей. Так, К. Делхес визначає три основні причини комунікаційних конфліктів:

1) індивідуальні особливості комунікантів. До цієї групи відносять такі риси, як норовливість, низька здатність до адаптації, жага до влади, незговірливість, недовіра тощо.

2) соціальні (міжособистісні) відносини. До цієї групи належать такі якості: сильно виражене суперництво, недостатнє визнання здібностей та готовність до компромісів.

3) організаційні відносини, а саме: неточні інструкції, перевантаження роботою, постійні зміни правил, безвідповідальність тощо [1, с. 3].

Для отримання позитивних результатів та проведення успішної міжкультурної комунікації вчені визначають такі аспекти:

- відкритість до пізнання «чужої» культури та позитивне сприймання відмінностей;
- психологічне налаштування на результативність спільної роботи з представниками іншої культури;
- вміння відрізняти колективні та індивідуальні риси в комунікативній поведінці;
- здатність долати стереотипи;
- відповідальне ставлення до організації та процесу роботи;
- правильне використання комунікативних засобів залежно від ситуації спілкування;
- прагнення до позитивних та успішних результатів;
- обов'язкове дотримання етикетних норм своєї та чужої культури [4].

Таким чином, існує досить багато факторів, які необхідно брати до уваги, щоб отримати позитивні результати комунікації з представниками інших культур. Однак дотримання вищезазначених вимог забезпечує можливість прогнозувати процес міжкультурної комунікації, робити відповідні висновки та попереджати виникнення помилок.

Література

1. Викторова Л.Г. Диалоговая концепция культуры М.М. Бахтина — В.С. Библера. — Саранск, 1992. — С. 1–4.
2. Захарчук Н.В. Проблема культури та міжкультурної комунікації у філософсько-соціологічному аспекті / Н. В. Захарчук // Вісник Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут». Філософія. Психологія. Педагогіка: Зб. наук. праць. — 2008. — №3(24). — С. 174–178.
3. Грязнов А.Ф. Язык и деятельность: критический анализ витгенштейнианства / Предисл. А. Ф. Зотова. — Изд. 2-е, доп. — М.: Либроком, 2009. — 152 с.
4. Панченко (Гермасій) В.Л. Особливості міжкультурних комунікацій: елементи, етапи, стратегії розвитку / Режим доступу: <http://dspace.tneu.edu.ua/bitstream/316497>
5. Скубішевська Т.С. Роль мовних стратегій у міжкультурній комунікації // Мультиверсум: Філософський альманах. — 2004. — №43. — С. 57–64.
6. Эдвард Холл — великий дедушка НЛП. / Режим доступу:— <http://www.timesaver.ru/articles>

Староста Г.А.

старший викладач кафедри сучасних іноземних мов

Київського національного торговельно-економічного університету

SPECIFIC ASPECTS OF INTERCULTURAL AND INTERPERSONAL COMMUNICATION IN THE SYSTEM OF EDUCATION

Анотація. Метою статті є представлення результатів дослідження автора щодо обґрунтування створення теоретичної концепції необхідності формування вмінь та навичок для передачі інформації і повідомлень у процесі міжкультурної комунікації. У статті